

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

พ.ศ.๒๕๖๑

พ่อหมอขาว ฉะียบแหลม

หมอจิตอาสาแห่งดงเค็ง

บ้านหนองพลวง (หมู่ ๓) ตำบลดงเค็ง

อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

900ปี
การสาธารณสุขไทย

ชื่อเรื่อง : หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

พ้อหมอขาว ฉะยิบแหลม หมอจิตอาสาแห่งดงเค็ง

ผู้เขียน : วิชัย โชควิวัฒน์

สันติสุข โสภณสิริ

บรรณาธิการ :

ปารณัฐ สุขสุทธิ์

สมัคร สมแวง

ที่ปรึกษา :

เปรม ชินวันทนนานนท์

เสาวณีย์ กุลสมบุรณ์

วีรพงษ์ เกรียงสินยศ

ประสานงาน :

อรจิรา ทองสุกมาก

กมลทิพย์ สุวรรณเดช

ภาพ :

สุวลี พฤกษาหอม

ภราดร สามสูงเนิน

อำนวยการ :

คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

กองการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

มูลนิธิสุขภาพไทย

พิมพ์ : สุภาภรณ์ บุญปก

สนับสนุน :

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี เอ็น เอส ครีเอชั่น เลขที่ ๖๖ หมู่ที่ ๑

ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๓๐

โทร ๐-๒๑๑๗-๓๖๑๙ โทรสาร ๐-๒๑๑๗-๓๖๒๐

สารบัญ

๖

คำประกาศเกียรติคุณ

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

พ่อหมอขาว ฉะเชิงเทรา

๑๐

ประวัติหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

พ่อหมอขาว ฉะเชิงเทรา

หมอจิตอาสาแห่งดงเค็ง บ้านหนองพลวง

(หมู่ ๓) ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง

จังหวัดขอนแก่น

๒๒

บุคคลต้นแบบจิตอาสา

ปราชญ์นักร้องรำ รากเหง้าจิตอาสา

๒๖

ภูมิปัญญาชาวบ้าน

๔๒

หลักเกณฑ์

และแนวทางการคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

๔๔

คำสั่งคณะกรรมการคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

คำนำ

กิจกรรมสำคัญที่ทำให้องค์การอนามัยโลกมีบทบาทสูงเด่นเป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกทั่วโลก และสามารถทำให้ประเทศต่างๆ ผลักดันงานที่มีคุณภาพการอย่างสูงต่อประชาชนทั่วโลก คือ มติที่จะร่วมกันบรรลุเป้าหมาย “สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อ ปี ๒๕๕๓” (Health For All By the Year 2000)

ในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคมดังกล่าว คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องได้ประชุมพิจารณากลวิธีสำคัญที่ต่อมารู้จักกันอย่างกว้างขวาง คือ การสาธารณสุขมูลฐาน และนโยบายสำคัญประการหนึ่งคือ การกำหนดว่าจะต้องนำการแพทย์ดั้งเดิมของแต่ละประเทศ และท้องถิ่น มาพัฒนาและใช้ประโยชน์ด้วย เพราะถ้าพึ่งการแพทย์แผนปัจจุบัน ย่อมไม่เพียงพอที่จะทำให้ประชาชน บรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้าได้ จากนโยบายดังกล่าว องค์การอนามัยโลกได้กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการจำนวนมากเพื่อรองรับ และแม้จะล่วงเลย พ.ศ.๒๕๕๓ มาแล้ว องค์การอนามัยโลกก็ยังคงนโยบายดังกล่าวสืบมา ดังปรากฏว่าได้มี “ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๘” และในปี ๒๕๕๒ สมัชชาอนามัยโลกได้มีมติที่ ๖๒.๑๓ ให้ผู้อำนวยการใหญ่ขององค์การอนามัยโลก พัฒนายุทธศาสตร์ฉบับนั้น และได้มีการดำเนินการจนได้เป็น “ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๖๖ ขององค์การอนามัยโลก” (WHO Traditional Medicine Strategy 2014-2023) ประกาศใช้เป็นเสมือนเข็มทิศ และอุปกรณ์ในการพัฒนางานการแพทย์ดั้งเดิมของประเทศต่างๆ ทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย

นายินดีที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมงานกับองค์การอนามัยโลกอย่างต่อเนื่อง และมีผลงานหลายเรื่องที่เป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากนานาประเทศ งานด้านการแพทย์ดั้งเดิมก็เป็นงานหนึ่งที่มีความก้าวหน้าเป็นที่

ประจักษ์ ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมที่ส่งเสริมการยอมรับในการแพทย์ดั้งเดิมของไทยคือการยกย่องประกาศเกียรติคุณของหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๔ ครั้งนี้นับเป็นครั้งที่ ๘ แล้ว

การคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติปีนี้ ดำเนินการคล้ายคลึงกับทุกปีที่ผ่านมา โดยมีคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์และคัดเลือกอย่างเป็นระบบ นำยีนดีที่กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทยได้ดำเนินการคัดเลือกแพทย์แผนไทยดีเด่นระดับเขตมาเป็นอย่างดี ปีนี้เป็นปีที่สามแล้ว คณะกรรมการฯ จึงดำเนินการต่อยอดโดยการนำบัญชีรายชื่อหมอไทยดีเด่นระดับเขตทั้ง ๑๒ เขต มาคัดเลือกขั้นแรก เพื่อให้ได้หมอไทยดีเด่นระดับภาค ๔ ภาค ซึ่งปีนี้คณะกรรมการคัดเลือกได้เพียง ๓ ภาค คือ อีสาน เหนือ และใต้ จากนั้นคณะกรรมการได้ลงพื้นที่หาข้อมูลจากชุมชนและแพทย์แผนไทยดีเด่นทั้ง ๓ ภาค ก่อนตัดสินขั้นสุดท้าย โดยคณะกรรมการมีมติเป็นเอกฉันท์ เลือกพ่อหมอชาวเฉียบแหลม เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

ขอขอบคุณทุกท่าน และทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานนี้ หวังว่างานนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการแพทย์ดั้งเดิมของไทย ให้เจริญวัฒนาสถาพร ก่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนบนผืนแผ่นดินไทย ยิ่งๆ ขึ้นไป

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

ประธานกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

คำประกาศเกียรติคุณ

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

พ่อหมอขาว ฉะเชิงเทรา หมอจิตอาสาแห่งดงเค็ง

บ้านหนองพลวง(หมู่ ๓) ตำบลดงเค็ง

อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

พ่อหมอขาว ฉะเชิงเทรา เกิดเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๗๙ ปัจจุบันอายุ ๘๒ ปี จบการศึกษาทางโลก ชั้น ป.๔ ทางธรรมได้นักธรรมเอก อาชีพทำนา อยู่ที่บ้านหนองพลวง ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

พ่อหมอขาวได้รับการถ่ายทอดวิชาหมอพื้นบ้านจากบรรพบุรุษมาตั้งแต่เมื่ออายุได้ ๑๒ ปี ได้สืบทอดและพัฒนาตำรับยาที่มีชื่อเสียงของตระกูล รวม ๒๐ ตำรับ ช่วยเหลือประชาชนในชุมชนมายาวนาน

ตำรับยาที่มีชื่อเสียงโดดเด่นของพ่อหมอขาว คือ ยาประสะน้ำมัน ที่โรงพยาบาลหนองสองห้องได้ศึกษาและนำมาใช้ ทั้งกับคนไข้และบุคลากรของโรงพยาบาลเอง แพทย์หญิงท่านหนึ่งที่ประสบปัญหาน้ำนมไม่มาหลังคลอดบุตรคนแรก คลอดบุตรคนที่ ๒ ก็มีปัญหาเช่นเดิม จึงได้ตัดสินใจใช้ตำรับยาของพ่อหมอขาว หลังรับประทานยาเพียง ๒-๓ ชั่วโมงเต้านมเริ่มคัดตึงและน้ำนมเริ่มไหล จนคุณหมอซึ่งเป็นคุณแม่ น้ำตาไหลด้วยความปิติที่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมของตนเอง ปัจจุบันยาประสะน้ำมันตำรับพ่อหมอขาว ฉะเชิงเทรา ได้รับการบรรจุในบัญชียาแผนไทยของโรงพยาบาลหนองสองห้องพร้อมเลขรหัส ๒๔ หลัก และได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโดยมีคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นที่ปรึกษา

พ่อหมอเขาได้เข้าไปให้บริการประชาชนที่โรงพยาบาลหนองสองห้อง ทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ปี ๒๕๕๖ ปัจจุบันแม้จะชราภาพและร่างกาย ไม่แข็งแรงเหมือนก่อนแล้ว พ่อหมอเขาก็ยังไปให้บริการเป็นประจำ สัปดาห์ละหนึ่งวัน อีกทั้งได้เปิดเผยตำรา และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์หลายคน

นอกจากงานด้านการแพทย์พื้นบ้านแล้ว พ่อหมอเขาได้บำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ชุมชนมายาวนาน เป็นผู้นำในการสร้างโรงเรียนหนองพลวงมิตรประชา ของหมู่บ้านหนองพลวง เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๙ โรงเรียนไตรคามวิทยา ของตำบลดงเค็ง เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๒ ปลูกป่าและรักษาป่าของชุมชน และดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดี เป็นที่เคารพนับถือ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของหมู่บ้านมายาวนาน

พ่อหมอเขาได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ๓ สมัย ได้รับยกย่องเป็น อสม.ดีเด่น ระดับตำบล ๒ ครั้ง ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ และ พ.ศ.๒๕๔๒ เป็น อสม.ดีเด่นระดับภาคเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๕๓ และได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๑ ในปีเดียวกัน

ด้วยคุณูปการมากมายทั้งด้านการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ และการครองตนเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในหมู่บ้านมายาวนาน คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ยกย่องพ่อหมอขาว เจียบแหลม เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมोजิตอาสาดีเด่นแห่งชาติ ปี ๒๕๖๑ ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมให้กำลังใจ

นพ.เปรม ชินวันทนนานนท์ ประธานคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมोजิตอาสาดีเด่นแห่งชาติ ปี ๒๕๖๑ และคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมोजิตอาสาดีเด่นแห่งชาติ ปี ๒๕๖๑ มอบหนังสือสมุนไพรรักษาโรค เป็นของที่ระลึก

ประวัติ
หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๖๑

ประวัติชีวิตพ่อหมอชาวจีเย็บแผล

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

เกิดเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๗๙ ปัจจุบันอายุ ๘๒ ปี
บิดามารดา ชื่อ คุณพ่อเหวี่ยงและคุณแม่พี่ ฉีเย็บแผล มีพี่น้อง ๖ คน
เป็นบุตรคนที่ ๓

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔ การศึกษาฝ่ายธรรม นักรธรรมเอก อาชีพทำนา
ภรรยาชื่อ นางแม่ ฉีเย็บแผล (นามสกุลเดิม กระฉอดนอก)

บุตรธิดา มีจำนวน ๖ คน ชาย ๓ คน หญิง ๓ คน

ที่อยู่ บ้านหนองพลวง เลขที่ ๑๒๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลดงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น รหัสไปรษณีย์ ๔๐๑๕๐

เกียรติภูมิและรางวัลด้านการแพทย์แผนไทย

ปี พ.ศ.๒๕๕๓ ได้รับรางวัลอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
ดีเด่น ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาขากาการแพทย์แผนไทยและภูมิปัญญา
ท้องถิ่นด้านสุขภาพ และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ ๑ ระดับประเทศ
ในปีเดียวกัน

ปี พ.ศ.๒๕๕๔ ได้รับใบอนุญาตและขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ
สาขากาการแพทย์แผนไทยประเภทเวชกรรมไทย พท.ว. ๑๙๐๒๐

ปี พ.ศ.๒๕๕๕ ได้รับใบประกาศเกียรติคุณผู้มีผลงานดีเด่นวัฒนธรรม
สัมพันธ์ สาขากาการแพทย์แผนไทย เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ
ของสมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารีและวันอนุรักษ์มรดกไทย
วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๕ โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปี พ.ศ.๒๕๕๘ ได้รับรางวัล “หมอไทยดีเด่น จังหวัดขอนแก่น” จากกรม
กาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

ปี พ.ศ.๒๕๖๑ ได้รับเกียรติยกย่องเป็นหมอไทยดีเด่นระดับเขต เขต
บริการสุขภาพที่ ๗ และจังหวัดส่งเข้ารับคัดเลือกเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ
ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ปี พ.ศ.๒๕๖๑

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

พ่อหมอชาว เขียบแหลม

หมอจิตอาสาแห่งดงเค็ง

บ้านหนองพลวง (หมู่ ๓) ตำบลดงเค็ง
อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ปัจจุบันพื้นที่ป่าชุมชนดงเค็งและหนองละเลิงเค็งเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สร้างชื่อเสียงให้แก่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศและของโลก ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์สัตว์น้ำจืด พันธุ์นกน้ำ และพันธุ์พืช แต่ย้อนไปเมื่อ ๑๕๐ ปีก่อนที่จะมีชุมชนมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่ที่นั่นและพัฒนาขึ้นมาเป็นอำเภอหนองสองห้อง ในปัจจุบัน บริเวณหนองละเลิงเค็งเป็นหนองน้ำใหญ่ (คำว่า “ละเลิง” ในภาษาถิ่นอีสานแปลว่าหนองน้ำ) ที่แวดล้อมด้วยป่าดงดิบที่มีต้นเค็ง(หรือต้นหมากเค็งซึ่งเป็นพืชพันธุ์เดียวกับต้นหยี) ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก อันเป็นที่มาของชื่อ “ชุมชนบ้านดงเค็ง” ซึ่งอพยพเข้ามาตั้งรกรากอย่างเป็นทางการเป็นหลักฐาน เมื่อราว พ.ศ.๒๔๑๐ ชุมชนเก่าแก่แห่งนี้เองเป็นแหล่งกำเนิดภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

บ้านของพ่อหมอขาว ฉียบแหลมและครอบครัว ที่ตำบลดงเค็ง

กำเนิดในตระกูลหมอพื้นบ้าน

พ่อหมอขาว ฉียบแหลม ถือกำเนิดในตระกูลหมอพื้นบ้านสาขาแรกหนึ่งใน “ชุมชนดงเค็ง” ซึ่งภายหลังได้พัฒนาขึ้นเป็นตำบลดงเค็ง บิดาพ่อหมอขาวชื่อพ่อใหญ่เหวี่ยง เชี่ยวชาญด้านยาหม้อ (ยาต้ม) มารดาชื่อแม่ใหญ่พัว เป็นหมอตำแยและหมอเอ็น(หมอนวดพื้นบ้าน) พี่น้องทั้งหมด ๖ คน ล้วนเป็นหมอพื้นบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาด้านต่างๆ มาจากบิดามารดา บางคนเป็นหมอยาหม้อ บางคนเป็นหมอเป่า และบางคนเป็นหมอเอ็น ส่วนพ่อหมอขาวซึ่งเป็นบุตรคนที่ ๓ นั้นมีความชำนาญทั้งด้านยาหม้อและหมอเอ็น

เช่นเดียวกับเด็กชนบททั้งหลายในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ พ่อหมอขาวมีโอกาสดูเรียนหนังสือเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนหนองหญ้าขาว แล้วออกมาช่วยบิดาท่านา แต่ที่แตกต่างจากเด็กชนบทคนอื่น ๆ ก็คือแม้การศึกษาในระบบโรงเรียนจะยุติลง แต่ท่านก็ได้รับการถ่ายทอดวิชาหมอพื้นบ้านสืบต่อกันมาจากรุ่นบรรพชนของท่านตั้งแต่อายุ ๑๒ ปี โดยอาศัยป่าชุมชนดงเค็งเป็นห้องเรียนอันกว้างใหญ่ เริ่มจากการได้เข้าไป

กับบิดา เรียนรู้วิธีการเก็บสมุนไพร รู้จักชื่อและสรรพคุณสมุนไพรชนิดต่างๆ ท่านยังจำภาพประทับใจระหว่างเก็บยาสมุนไพรในป่ากับบิดา ผู้ให้ความเคารพพิชพรรณในป่าใหญ่ สรรวมระวังมิให้เงาของผู้เก็บทอดทับต้นยา โดยจะมีดอกไม้ธูปเทียนอย่างละหนึ่งคู่ เข้าไปหาต้นไม้ที่ต้องการ แล้วถามต้นไม้ที่อยู่ข้างๆ ว่า “ต้นไม้เป็นหมอยาใหญ่หรือไม่” เมื่อตอบว่า “ใช่” แล้วก็จะวางดอกไม้ธูปเทียนลงที่สมุนไพรต้นนั้น จากนั้นจึงพลิกเอาสมุนไพรออกจากป่า

เมื่ออายุครบบวชจึงได้เข้าอุปสมบทตามประเพณีที่วัดชัยศรี บ้านดงเค็ง โดยขออนุญาตไปจำพรรษาอยู่ที่วัดบ้านบัว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรมจนสามารถสอบได้นักธรรมเอก หลังจากลาสิกขาจึงกลับมาช่วยบิดาประกอบอาชีพและเรียนรู้วิถีหมอพื้นบ้านจากบิดาamarตาอย่างจริงจังมากขึ้น ได้แก่

การใช้สูตรตำรับยาหมอพื้นบ้านในการรักษาโรค กรรมวิธีการเคี้ยวต้มยาหม้อ สูตรตำรับยาที่มีชื่อเสียงของตระกูลหมอเฉียบแหลมมีถึง ๒๐ ตำรับ แต่ที่พ่อหมอเขายังใช้อยู่ในปัจจุบันคือยาประสะน้ำมัน ยาแก้ผดผื่นคัน ยาขับนิ่วกระเพาะปัสสาวะ ยาแก้ริดสีดวงทวาร ยาแก้สตรีตกขาว และยาบำรุงร่างกาย

การดูแลสตรีหลังคลอด กรรมวิธีอยู่ไฟ และการนวดพื้นบ้าน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากมารดา

การเป่ารักษาผีและงูสวัด ด้วยการใช้น้ำมันสมุนไพรในเขียนหมากประกอบด้วยหมาก พลู ปูน แก่นคุณที่ตำจนแหลก นำมาเคี้ยวแล้วเป่า

การเป่ากระหม่อมเด็กให้หยุดร้องไห้โยเยหรือไม่สบาย เป็นการเป่าลมโดยไม่มีการใช้ยาใดๆ ทั้งสิ้น

การย่ำสำหรับรักษาผู้ป่วยอุบัติเหตุ โดยให้ผู้ป่วยนอนบนแคร่ไม้ไผ่ ตั้งหม้อต้มสมุนไพรไว้ใต้แคร่ สมุนไพรแก้ฟกช้ำ ประกอบด้วยใบหนาดกับใบชะมูกเป็นหลัก ให้น้ำยาสมุนไพรลอยขึ้นมาสัมผัสตัวผู้ป่วย

พ่อขาว ฉะยิบแหลม และแม่แม่ฉะยิบแหลม (ภรรยา)

พ่อขาว ฉะยิบแหลม พา อสม. ต.ดงเค็ง เดินป่าศึกษาสมุนไพร

บทบาทผู้ใหญ่ในบ้านและหมอบ้านจิตอาสา

อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะหนึ่งของชีวิต พ่อมหมอขาวได้ออกไปทำงานเป็นพนักงานรถไฟประจำอยู่สถานีเมืองพล ขอนแก่น เป็นเวลาถึง ๑๐ ปี กระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง นายอำเภอเมืองพล ชื่อ เพิ่ม ดวงมาลา เห็นผู้บ่าวขาว ฉียบแหลม เป็นคนหน่วยก้านดี ทำหน้าที่บริการรับใช้ประชาชนที่สถานีรถไฟด้วยความขยันอดทน จึงเตือนสติว่าจะทำงานเป็นคนหนีบตัวรถไฟไปตลอดชีวิตกระนั้นหรือ ควรกลับไปพัฒนาหมู่บ้านของตนเองจะดีกว่า นั่นแหละ บ่าวขาวจึงกลับมาทำงานรับใช้ท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเองจนได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านหนองพลวงถึง ๓ สมัย นำชาวบ้านพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา สาธารณสุข และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน ท่านยังทำหน้าที่หมอฟันบ้านสานต่อภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการดูแลสุขภาพชุมชนด้านสุขภาพอย่างเข้มแข็ง และยังมีคนเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ผสส.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตั้งแต่ยุคแรกของกระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ.๒๕๒๕) จนได้รับยกย่องให้เป็น อสม. ดีเด่นระดับตำบลถึง ๒ ครั้ง (ปี พ.ศ.๒๕๓๘ และปี พ.ศ.๒๕๔๒) ต่อมาจึงได้รับรางวัลอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดีเด่นระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาขากาพย์แพทย์แผนไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ (พ.ศ.๒๕๕๓) และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ ๑ ระดับประเทศในปีเดียวกัน

งานบริการสุขภาพ

ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน

กล่าวเฉพาะในการให้บริการรักษาผู้ป่วยนั้น พ่อมหมอขาวเปิดบริการประชาชนแบบให้เปล่าอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ช่วงทำหน้าที่เป็น อสม. ในปี พ.ศ.๒๕๒๕ และยังร่วมเป็นจิตอาสาให้การตรวจรักษาผู้ป่วยที่โรงพยาบาลหนองสองห้อง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงเค็ง

เป็นประจำทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ปรากฏว่าตำรับยาของพ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา ที่ได้รับความนิยมกันมากจนเป็นที่กล่าวขานถึงประสิทธิผล มายาวนานคือตำรับยาประสะน้ำนม ซึ่งช่วยกระตุ้นน้ำนมในมารดา หลังคลอด รายที่เต้านมคัด น้ำนมไม่ไหล หรือน้ำนมปริมาณไม่พอเพียง สำหรับเลี้ยงทารก

ปัญหาน้ำนมแม่เป็นเรื่องที่สำคัญ กระทรวงสาธารณสุขได้ตั้งเป้าหมายอัตราการเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมแม่อย่างเดียวนาน ๖ เดือน ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๓๐ แต่เดิมนั้นโรงพยาบาลหนองสองห้องไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลย้อนหลังในปี พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๔ พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน ๖ เดือน ของมารดาใน เขตอำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ยังต่ำกว่าเป้าหมาย คือ ร้อย ละ ๒๑.๔๒, ร้อยละ ๒๕.๕๘, ร้อยละ ๒๗.๔๐ และร้อยละ ๒๘ ตามลำดับ แม้จะมีการจ่ายยาแผนปัจจุบัน ดอมเพอริโดน (Domperidone) เพื่อช่วย กระตุ้นน้ำนมในรายที่น้ำนมไม่มา ก็ยังไม่ได้ผล

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว “งานการแพทย์แผนไทย” ของโรงพยาบาล หนองสองห้องจึงได้เชิญพ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา เข้ามาร่วมให้บริการตาม แนวทางของแพทย์พื้นบ้านใน “โครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายหมอ พื้นบ้านในสถานบริการ” โดยเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ จากการวัดผลสัมฤทธิ์พบว่าอัตราทารกแรกเกิดถึง ๖ เดือน กิน นมแม่อย่างเดียว เพิ่มขึ้นอย่างมาก ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๕๘ คือ ถึงร้อยละ ๘๕.๘๓ และ ๘๘.๑๖ ตามลำดับ ทั้งยังพบว่าอัตราความพึง พอใจของมารดาหลังคลอดต่อการให้บริการของหมอพื้นบ้านไทยมีถึง ร้อยละ ๙๔.๐๐

กลุ่มมารดาหลังคลอดที่มีปัญหาและใช้ยาประสะน้ำนมสูตรของ พ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา เป็นสตรีที่มาคลอดที่โรงพยาบาลหนองสองห้อง และคลอดจากสถานพยาบาลอื่น ประกอบด้วยมารดาหลากหลายอาชีพ

ไม่ใช่มีแต่แม่บ้านเกษตรกรเท่านั้น แต่บางส่วนเป็นบุคลากรของโรงพยาบาลหนองสองห้องนั่นเอง เช่น พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข เวชกิจฉกฉิน นักเทคนิคการแพทย์ รวมถึงแพทย์แผนปัจจุบันท่านหนึ่ง คือ พญ.ศศิวิมล พงษ์สุพจน์ ซึ่งมีประสบการณ์ตรงเรื่องปัญหาน้ำนมไม่มาหลังคลอดบุตร ตั้งแต่ลูกคนแรก ครั้นมีลูกคนที่สองก็ประสบปัญหาเก่า คือ ไม่มีน้ำนมให้ลูกกิน ลูกมีอาการตัวเหลือง ตัวเขียว จึงตัดสินใจเข้ารับบริการของพ่อหมอขาว ฉียบแหลม ในโรงพยาบาล หลังจากแพทย์หญิงแม่ลูกอ่อนท่านนั้นดื่มยาประสะน้ำนมครั้งแรกประมาณ ๒-๓ ชั่วโมง เต้านมเริ่มมีอาการคัดตึง แล้วมีน้ำนมไหลออกมา จนคุณแม่ น้ำตาไหลด้วยความปิติที่สามารถเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมของตนเอง

ปัจจุบัน โรงพยาบาลหนองสองห้องได้บรรจุตำรับยาประสะน้ำนมของพ่อหมอขาว ฉียบแหลม อยู่ในบัญชียาแผนไทยของโรงพยาบาลพร้อมเลขรหัส ๒๔ หลัก และใช้ยาประสะน้ำนมตำรับนี้ในสตรีทุกรายผู้มารับบริการคลอดที่โรงพยาบาลหนองสองห้องตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ เป็นต้นมา โดยยังไม่พบการเกิดผลข้างเคียงจากการใช้ยาเลย ดังนั้นเพื่อให้ยาประสะน้ำนม “ตำรับพ่อหมอขาว ฉียบแหลม” มีงานวิจัยทางวิชาการรองรับ มารดาหลังคลอดมีความมั่นใจในการใช้ยา เป็นการรักษาทำรับยาให้คงอยู่ รวมถึงเผยแพร่ตำรับยาเพื่อให้เกิดประโยชน์กับมารดาหลังคลอดอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

โรงพยาบาลหนองสองห้องร่วมกับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ดำเนินโครงการศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านด้านการดูแลหลังคลอด กองการแพทย์พื้นบ้านไทย ปี ๒๕๕๙ โดยมีคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นที่ปรึกษา และได้เสนอโครงการวิจัยเรื่อง “ผลของยาประสะน้ำนม (ตำรับพ่อขาว ฉียบแหลม) ที่มีต่อการไหลของน้ำนม ระดับยอดนมตลูก และระดับน้ำตาลกลูโคสในหญิงหลังคลอดปกติ โรงพยาบาลหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น”

พ่อขาว เขียบแหลม ตรวจแม่หลังคลอดร่วมกับแพทย์แผนไทย ณ ตึกหลังคลอด โรงพยาบาลหนองสองห้อง

เยี่ยมบ้านแม่หลังคลอด ที่มีปัญหาน้ำนมไม่เพียงพอให้ลูกกิน

การถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลในครอบครัว

เนื่องจากทั้งพ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา และแม่หมอแม่หมั ภรรยา ต่างก็เป็นหมอพื้นบ้านด้วยกันทั้งคู่ ท่านจึงถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านให้แก่สมาชิกในครอบครัวเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนต่อไปดังนี้

นายไกรวัลย์ ฉะเชิงเทรา (บุตรชาย) และนายภาคภูมิ ชูเมือง (บุตรเขย) เป็นหมอยาหม้อ (ยาต้มสมุนไพร) และเป็นผู้ถือครองสูตรตำรับยาพื้นบ้านสืบทอดจากพ่อหมอชาว

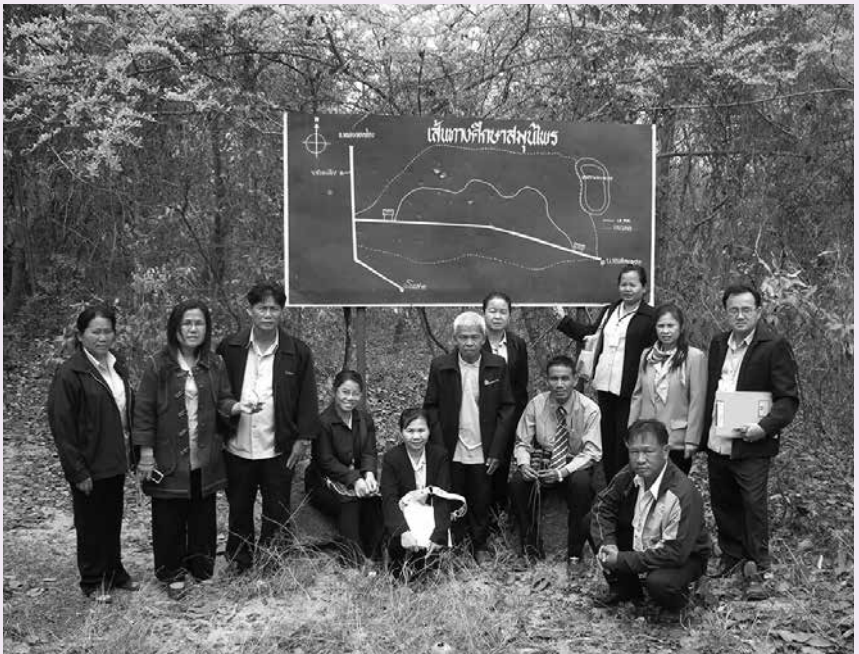
นางนงเยาว์ ชูเมือง (บุตรสาว) เป็นหมอเอ็น (นวดพื้นบ้าน) มีทักษะด้านการจับเส้น บีบเอ็น และยังเข้ารับการอบรมการนวดแผนไทยเพิ่มเติมที่โรงพยาบาลหนองสองห้อง

เด็กหญิงขวัญสุดา ชูเมือง (หลานสาว) มีความรู้ความชำนาญในด้านการผลิตลูกประคบสมุนไพรตำรับพื้นบ้าน และทำน้ำต้มสมุนไพร ที่สำคัญคือหลานตาคนนี้ได้รับการปลูกฝังความเป็นจิตอาสาตั้งแต่เด็ก โดยการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่างๆ และยังได้ชักชวนเพื่อนๆ เข้าวชนให้เข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สมุนไพรและป่าชุมชน ถือเป็นเยาวชนตัวอย่างให้กับเด็กทั่วไป

ปัจจุบัน เนื่องจากพ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา มีปัญหาสุขภาพเพราะความชรภาพ และร่างกายไม่แข็งแรงเหมือนเดิม ท่านจึงทำงานกิจกรรมลดน้อยลง แต่ก็ยังสามารถเดินทางมาร่วมให้บริการที่โรงพยาบาลหนองสองห้องทุกวันพุธ ทั้งยังช่วยเหลือด้านการเตรียมยาสมุนไพรแต่ละชนิดในตำรับยาประสะน้ำมัน โดยจัดทำเป็นมัดๆ ส่งให้ “งานการแพทย์แผนไทย” ของโรงพยาบาลหนองสองห้อง โดยสมุนไพรทั้งหมดท่านให้บุตรเขยเป็นผู้เข้าไปเก็บจากป่าชุมชนดงเค็ง แล้วท่านเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องก่อนส่งให้โรงพยาบาล

ด้วยคุณูปการทางด้านการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์แผนไทยที่ได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนและราชการมาอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลา

ยาวนานจนเป็นที่ประจักษ์ชัด คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสุขภาพแห่งชาติจึงได้พิจารณายกย่องให้พ่อบุญมา เฝียดแหลม เป็น “หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑” เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่แพทย์แผนไทยและหมอฟันบ้าน ผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติสืบไป

วิทยากรถ่ายทอดความรู้ เรื่อง สมุนไพร ให้กับคณะอาจารย์จากวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จ.ขอนแก่น

บุคคลต้นแบบจิตอาสา
ปราชญ์นักรักษ์รัก รากเหง้าจิตอาสา

“

รากเหง้าจิตอาสา

พ่อ	ผู้เตรียมจิตพร้อม	อาสา
ชาว	ผู้ชาวผ่องเจตนา	พิสุทธิไשר
เฉียบ	คมเรื่องภูมิปัญญา	ท้องถิ่น
แหลม	ทะลุปัญหาได้	สุขด้วยพอเพียง

”

ลักษณะอันโดดเด่นของพ่อหมอขาว เขียบแหลม ที่ชาวบ้านกล่าวขานและผู้คนทั่วไปสัมผัสได้ คือ เป็นบุคคลผู้มี “จิตสาธารณะ” เห็นประโยชน์สุขของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ควบคู่กับการเป็นผู้มี “จิตอาสา” คือ อุทิศตนทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ท่านไม่เพียงเอาใจใส่งานด้านสุขภาพของชุมชนจนมีตำแหน่งเป็นประธานเครือข่ายแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกตำบลดงเค็งเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้บุกเบิกงานทางด้านการศึกษาของชุมชน โดยเป็นผู้นำในการก่อสร้างโรงเรียนหนองพลวงมิตรประชา ของหมู่บ้านหนองพลวง (พ.ศ. ๒๕๑๙) และโรงเรียนไตรคามวิทยา ของตำบลดงเค็ง (พ.ศ. ๒๕๒๒) ทั้งยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านจิตใจและศีลธรรมของชุมชนด้วยการเป็นตัวตั้งตัวตีในการสร้างวัดพัฒนาสามัคคี (พ.ศ. ๒๕๒๒) เพื่อเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของหมู่บ้าน แม้ในช่วงที่ไม่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา ท่านก็อุทิศตนบวชเป็นพระรักษาวัดจนมีพระสงฆ์อยู่ประจำเป็นการถาวร

กิจกรรมที่ท่านเอาใจใส่เป็นพิเศษคืองานรักษาป่าชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตำบลดงเค็ง ซึ่งท่านถือว่าเป็นหัวใจของทุกสิ่งทุกอย่างในชุมชน ในฐานะที่เป็นประธานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาละเลิงเค็งและป่าชุมชนตำบลดงเค็ง และประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลดงเค็ง ท่านเป็นผู้นำหลักในการปลูกป่าร่วมกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชนและผู้นำท้องถิ่น ซึ่งทำงานกันเป็นทีมอนุรักษ์ป่า ได้แก่ ครูใหญ่ทองดำ คำเหนือ (อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลวงมิตรประชา) ครูหนูแดง เอี่ยมศรี (อดีตครูโรงเรียนดงเค็ง) ครูสวัสดิ์ ไชยชนะ (อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนชาติ) ครูสังคม นาดิ (อดีตครู โรงเรียนไตรคามวิทยา) ชาวบ้านมักเรียกฉายาทีมนี้ว่า กลุ่มขาว-ดำ-แดง

เมื่อปลูกแล้ว พ่อหมอขาวจะทำหน้าที่เข็นรถบรรทุกน้ำเข้ามารดน้ำต้นไม้ให้อยู่รอด ท่านมักพูดเสมอว่า

“การปลูกป่าเนื้อง่าย แต่การปลูกป่าและทำให้ต้นไม้ที่ปลูกอยู่รอด เราต้องใส่ใจในการดูแลรักษา รดน้ำให้สม่ำเสมอจนกว่าต้นไม้จะเติบโต

ใหญ่พอสมควร” ชาวบ้านมักเห็นพ่อขวานอนเฝ้าต้นไม้อยู่ในป่า ซึ่งเจริญงอกงามด้วยน้ำและน้ำใจของพ่อชาวที่รินรดให้อยู่เสมอ จนชาวบ้านต่างพูดกันว่า “ป่านี้เป็นป่าของพ่อชาว”

ที่สำคัญไม่น้อยกว่าการปลูกป่าคือการรักษาป่าให้ยั่งยืน พ่อหมอชาวเป็นแกนหลักในการร่างระเบียบข้อบังคับในการใช้ป่าและการอนุรักษ์สมุนไพรมีการจัดทำทางเดินป่าเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและสมุนไพรมอบให้กับโรงเรียน องค์กรต่างๆ ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่สนใจเรื่องสมุนไพรมอบทุกวันนีสมุนไพรมอบทุกชนิดที่พ่อหมอชานำมาประกอบบยา ก็ได้มาจากแหล่งป่าชุมชนดงเค็งนี้เอง

ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงเค็งและหนองละเลิงเค็งของพ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา ร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายในชุมชนและภาคประชาชน ในการอนุรักษ์ป่า มีการดำเนินงานพัฒนาอย่างต่อเนื่องและรูปธรรมที่ชัดเจน ส่งผลให้ป่าชุมชนดงเค็งซึ่งมีเนื้อที่กว่า ๓,๐๐๐ ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าหายาก เป็นแหล่งสมุนไพรมอบมากมาย และมีเห็ดเป็นจำนวนมาก ทำให้ตำบลดงเค็งได้รับรางวัลธงพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน ๓ ผืน นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวระดับประเทศ ประเภทบุคคล

การกล่าวถึงพ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา ว่าเป็น “บุคคลต้นแบบจิตอาสาและจิตสาธารณะ” อาจจะยังไม่ครบถ้วน เพราะท่านไม่เพียงทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนเท่านั้น แต่ท่านยังสละทรัพย์สินของท่าน เช่น การบริจาคที่ดินให้เป็นที่ตั้งของสถานอนามัยตำบลดงเค็ง อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น เนื้อที่ ๒ ไร่ ๒ งาน เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๖ ซึ่งปัจจุบัน คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงเค็ง อำเภอนหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ภูมิปัญญาชาวบ้าน
“ตำรับพ่อหมอชาว ฉะเชิงเทรา”

“

คนเรา

เมื่อจะลงมือทำอะไรแล้ว
โปรดอย่าเกรงกลัว
ต่อปัญหาและอุปสรรค
เพราะถ้ามีแต่เกรงกลัว
เราก็จะไม่ลงมือ
ทำอะไรเลย.....

”

ภาพแสดงตำรับยาประสิทธิ์ห้าขมิ้น

ตำรับประสะน้ำมัน

สรรพคุณ

บำรุงน้ำมันสำหรับมารดาหลังคลอดที่มีปัญหาน้ำมันไม่มา หรือมาน้อย

ลำดับ	ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	หมายเหตุ
๑	นมวัว(รากหรือเถา)	<i>Uvaria rufa</i> Blume	ส่วนที่ใช้-รากหรือเถา
๒	เล็บเหยี่ยว (รากหรือเถา)	<i>Ziziphus oenoplia</i> (L.) Mill. var. <i>oenoplia</i>	ส่วนที่ใช้-ราก (ดีกว่า), เถา (ก็ได้)
๓	สีหวด, หวดข่า (ลำต้น)	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	ส่วนที่ใช้-ลำต้น
๔	ตັบเต่า, ตັบเต่าน้อย (ราก)	<i>Polyalthia debilis</i> (Pierre) Finet & Gagnep.	ส่วนที่ใช้-ราก
๕	รูนโร้, ฮุ่นไฮ้ (ราก)	<i>Erythroxylum</i> <i>cambodianum</i> Pierre	ส่วนที่ใช้-ราก
๖	เครือหมากแตก (เถา)	<i>Celastrus paniculatus</i> Willd.	ส่วนที่ใช้-เถา
๗	ฝางแดง (ลำต้น)	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	ส่วนที่ใช้-ลำต้น
๘	ไผ่จืด (ทั้งต้น)	<i>Pogonatherum paniceum</i> (Lam.) Hack.	ส่วนที่ใช้-ทั้งต้น
๙	ข่าน้ำว (ลำต้น)	<i>Ochna integerrima</i> (Lour.) Merr.	ส่วนที่ใช้-ลำต้น

วิธีการต้ม นำสมุนไพรทั้ง ๙ ชนิด อย่างละครึ่งกำมือ นำไปต้มในหม้อดินใส่น้ำพอท่วมตัวยา ต้มนาน ๓๐ นาที (นับจากตอนน้ำเดือด)

ขนาดและวิธีการรับประทาน

วิธีที่ ๑

ต้มน้ำยาสมุนไพรครึ่งละ ๑ ถ้วย (๓๐๐ มิลลิลิตร) วันละ ๓ ครั้ง ติดต่อกันนาน ๑ สัปดาห์ ถ้าน้ำนมยังไม่มา สามารถดื่มได้เรื่อยๆ เมื่อน้ำนมมาสามารถหยุดได้

วิธีที่ ๒

สามารถต้มน้ำยาสมุนไพรแทนน้ำได้ เมื่อน้ำนมมาแล้วจะหยุดดื่มหรือดื่มต่อไปเรื่อยๆ ได้ (ดื่มเหมือนการดื่มยาต้มสมุนไพรระหว่างอยู่ไฟหลังคลอด)

อาหารแสลง

ห้ามรับประทานชะอม เนื้อฟังพอน เนื้อหมู หากรับประทานจะมีอาการเจ็บหน้าอก น้ำนมแห้ง ปวดศีรษะ

ตำรับยาประสะน้ำนม ปัจจุบันได้รับการบรรจุในทะเบียนตำรับยาแผนไทยพร้อมเลข ๒๔ หลัก ของโรงพยาบาลหนองสองห้องซึ่งโรงพยาบาลฯ ได้นำมาใช้ในการดูแลหญิงหลังคลอด ทั้งที่โรงพยาบาล รวมถึงการเยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอดที่คลอดที่อื่นและมีปัญหาน้ำนมไม่มาหรือมาน้อย ภายในเขตพื้นที่อำเภอหนองสองห้องและอำเภอใกล้เคียง เช่น โรงพยาบาลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น มีการนำตำรับประสะน้ำนมของพ่อหมอขาว เขียบแหลมไปใช้บริการตั้งแต่กันยายน ๒๕๖๐ ถึงปัจจุบัน

การจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้ เรื่อง สมุนไพร
ในวันต้อนรับสาธารณสุขนิเทศก์ เขต ๗

การถ่ายทำรายการลุยไม่รู้โรย

ตะลุมพุก

ต้นสีหวด

ตำรับแก้ผิดสำแดง

สรรพคุณ สำหรับผู้ที่มีอาการปวดศีรษะ อาเจียน หรือหัวนมฟกบวม มีไข้

ส่วนประกอบ

๑. แก่นตะลุมพุกแดง
๒. แก่นต้นสีหวด
๓. แก่นหรือรากกระเวียง
๔. รากหนามแดง
๕. แก่นระไหว

วิธีการต้ม นำสมุนไพรทั้ง ๕ ชนิด อย่างละครึ่งกำมือ นำไปต้มในหม้อดิน โดยเติมน้ำ ๓ ส่วน ต้มให้เหลือ ๑ ส่วน

ขนาดและวิธีการรับประทาน

ดื่มน้ำยาสมุนไพรครึ่งละ ๑ ถ้วย (๓๐๐ มิลลิลิตร) วันละ ๓ ครั้ง ติดต่อกันนาน ๑ สัปดาห์

อาหารแสลง

เนื้อหนู กระจ่าย กระจอก ฟังพอน ชะอม หากรับประทานจะมีอาการเต้านมฟกบวม เจ็บแดงทั้งเต้า อักเสบ ปวดเต้านม มีนหัว เป็นไข้ อาเจียน

รากหญ้าคา

หญ้าหนวดแมว

๓

ตำรับขับนิ่วกระเพาะปัสสาวะ

สรรพคุณ สำหรับผู้มีอาการปวดไต ปัสสาวะติดขัด

ส่วนประกอบ

๑. หญ้าหนวดแมวทั้งต้น
๒. หัวหญ้าชันกาด
๓. รากหญ้าคา

วิธีการต้ม

นำสมุนไพรทั้ง ๓ ชนิด อย่างละครึ่งกำมือ นำไปต้มในหม้อดิน โดยเติมน้ำ ๓ ส่วน ต้มให้เหลือ ๑ ส่วน

ขนาดและวิธีการรับประทาน

ดื่มน้ำยาสมุนไพรครึ่งละ ๑ ถ้วย (๓๐๐ มิลลิลิตร) วันละ ๓ ครั้ง ติดต่อกันนาน ๑ สัปดาห์

ขึ้นทองพญาบาท

มะระขี้เทย

ตำรับแก้ริดสีดวงทวาร

สรรพคุณ สำหรับผู้มีอาการปวดทวารหนัก ถ่ายเป็นก้อนเล็กๆ หรือเลือดออกทางทวารหนัก

ส่วนประกอบ

๑. แก่นแก้วมือไว
๒. รากข้าวตาก
๓. มะระขี้นก
๔. แก่นชันทองพยาบาท

วิธีการต้ม

นำสมุนไพรทั้ง ๔ ชนิด อย่างละครึ่งกำมือ นำไปต้มในหม้อดิน โดยเติมน้ำ ๓ ส่วน ต้มให้เหลือ ๑ ส่วน

ขนาดและวิธีการรับประทาน

ดื่มน้ำยาสมุนไพรครึ่งละ ๑ ถ้วย (๓๐๐ มิลลิลิตร) วันละ ๓ ครั้ง ติดต่อกันนาน ๑ สัปดาห์

ตำรับแก้สตรีตกขาว

สรรพคุณ สำหรับแก้อาการปวดท้องน้อย และแก้ตกขาว

ส่วนประกอบ

๑. รากสามสิบ (ผักชีป่าหรือสาวน้อยร้อยผ้า)
๒. รากเจตมูลเพลิง

วิธีการต้ม

นำสมุนไพรทั้ง ๒ ชนิด อย่างละครึ่งกำมือ นำไปต้มในหม้อดิน โดยเติมน้ำ ๓ ส่วน ต้มให้เหลือ ๑ ส่วน

ขนาดและวิธีการรับประทาน

ต่อน้ำยาสมุนไพรครึ่งละ ๑ ถ้วย (๓๐๐ มิลลิลิตร) วันละ ๓ ครั้ง ติดต่อกันนาน ๑ สัปดาห์

กำลังเสือโคร่ง

ดินหนอนตายอยาก

ตำรับบำรุงร่างกาย

สรรพคุณ แก้อาการอ่อนเพลีย เบื่ออาหาร

ส่วนประกอบ

๑. ใบและต้นกำลังเสื่อโคร่ง
๒. แก่นกำแพงเจ็ดชั้น
๓. ใบกำลังช้างसार
๔. ต้น ใบ และราก โตไม่รู้ลัม
๕. แก่นกวาด
๖. ใบทองกวาว
๗. หัวหนอนตายอยาก

วิธีการต้ม

นำสมุนไพรทั้ง ๗ ชนิด อย่างละครึ่งกำมือ นำไปต้มในหม้อดิน โดยเติมน้ำ ๓ ส่วน ต้มให้เหลือ ๑ ส่วน

ขนาดและวิธีการรับประทาน

ดื่มได้ตลอดเวลา

หลักเกณฑ์ และแนวทางการคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

ความหมาย

หมอไทย หมายถึง ผู้ที่ได้รับขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือ ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ตาม พรบ.วิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๖

วิชาชีพการแพทย์แผนไทยตามพระราชบัญญัตินี้ ประกอบด้วย

(๑) การประกอบวิชาชีพ การแพทย์แผนไทย ได้แก่ การประกอบวิชาชีพด้านเวชกรรมไทย เกษัชกรรมไทย การผดุงครรภ์ไทย การนวดไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย หรือการแพทย์แผนไทยประเภทอื่น ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

(๒) การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

คุณสมบัติ

- ๑) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย
- ๒) เป็นผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือ การแพทย์แผนไทยประยุกต์
- ๓) ปฏิบัติงานดีเด่นที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ (ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี)
- ๔) เป็นคนดี มีจริยธรรม เมตตาธรรม ตามหลักศาสนา
- ๕) เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการดูแลผู้เจ็บป่วย และถ่ายทอดความรู้

การให้คะแนน

๒๕ คะแนน (ข้อมูลพื้นฐาน)

- อายุ
- ระยะเวลาประสบการณ์ในการดูแลรักษา
- มีผู้มารับบริการสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

๒๕ คะแนน (ความรู้ ทักษะและความชำนาญ)

- การดูแลรักษาผู้ป่วย
- การถ่ายทอดความรู้

๒๕ คะแนน (ความสามารถพิเศษ)

ตัวอย่างเช่น

- แพลตาร่า/บัณฑิตาร่า/มีตำรับเฉพาะ/มีเทคนิคการรักษาเฉพาะ/ประดิษฐ์อุปกรณ์การแพทย์/มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลูกป่าชุมชน และเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ฯลฯ

๒๕ คะแนน (คุณธรรม จริยธรรม)

- มีจรรยาแพทย์ เป็นคนดี มีคุณธรรม
- เป็นที่ยอมรับยกย่องของชุมชน

วิธีการคัดเลือก

- ๑) คัดเลือกจากหมอไทยดีเด่นระดับเขต ๑๒ เขต เพื่อคัดเลือกตัวแทนหมอไทยดีเด่นระดับภาคประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข
- ๒) ลงพื้นที่เพื่อคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑
- ๓) คณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ จะคัดเลือกผู้ที่มีคะแนนดีที่สุดจากหมอไทยดีเด่นระดับภาค ทั้ง ๔ ภาค เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติพิจารณาตัดสิน

รางวัล

- ๑) โล่เชิดชูเกียรติและใบประกาศเกียรติคุณ
- ๒) เงินรางวัล

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

ที่ ๑ / ๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑

ตามที่ คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ ได้พิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติและสร้างขวัญกำลังใจของหมอพื้นบ้าน หมอแผนไทย ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพในการทำประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ โดยมีกรมอบรางวัลในการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกแห่งชาติ นั้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน จึงแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาคัดเลือก หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. องค์ประกอบคณะทำงาน ประกอบด้วย

๑) นายวิชัย โชควิวัฒน์	ที่ปรึกษา
ประธานคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ	
๒) นายเกียรติภูมิ วงศ์รจิต	ที่ปรึกษา
อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	
๓) นายเปรม ชินวันทนนานท์	ประธาน
ที่ปรึกษามูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	
๔) นายประพนธ์ เกตธราภาค	รองประธาน
ประธานสมาพันธ์แพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย	
๕) นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์	คณะทำงาน
รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	
๖) นายขวัญชัย วิศิษฐานนท์	คณะทำงาน
ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย	
๗) นางศุภวรรณ พันธุ์บูรณะ	คณะทำงาน
หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนากำลังคน	
๘) นายสันติสุข โสภณศิริ	คณะทำงาน
นักวิชาการอิสระ	
๙) นายวีรพงษ์ เกรียงสินยศ	คณะทำงาน
มูลนิธิสุขภาพไทย	
๑๐) นางสาวปารณัฐ สุขสุพท์	คณะทำงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	
๑๑) นางเสาวณีย์ กุลสมบุรณ์	คณะทำงานและเลขานุการ
ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย	
๑๒) นางสาวอรจิรา ทองสุกมาก	ผู้ช่วยเลขานุการ
กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย	

- ๒ -

- ๑๓) นายสมัคร สมวาง ผู้ช่วยเลขานุการ
กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย
- ๑๔) นางสาวภัทร วาचना ผู้ช่วยเลขานุการภาคเหนือ
กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย
- ๑๕) นางสาวภราดร สามสูงเนิน ผู้ช่วยเลขานุการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย
- ๑๖) นางสาวกมลทิพย์ สุวรรณเดช ผู้ช่วยเลขานุการภาคใต้
กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย

๒. ให้คณะทำงานมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๑) จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาคัดเลือกหมอยาดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑
- ๒) ดำเนินการพิจารณาคัดเลือก โดยประสานความร่วมมือหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาบุคคลผู้สมควรได้รับการคัดเลือก
- ๓) เสนอชื่อ ประวัติ ผลงานของบุคคลผู้สมควรได้รับการพิจารณาคัดเลือกต่อคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ เพื่อพิจารณาคัดเลือกเป็นหมอยาดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑
- ๔) จัดทำทะเบียนประวัติบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นหมอยาดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการเผยแพร่และใช้ประโยชน์ต่อไป
- ๕) ดำเนินการประกาศเกียรติคุณผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นหมอยาดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ ในการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ครั้งที่ ๑๕
- ๖) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐

(นายวิชัย โชควิวัฒน์)

ประธานคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

ขอขอบคุณหน่วยงานและบุคคลผู้มีส่วนร่วม ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

- ๑) นางสาวลี พกษาหอม ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงเค็ง
- ๒) นางสาวดรชนี ถากง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลหนองสองห้อง

ภาคีเครือข่ายหน่วยงานร่วมทำงาน

- ๑) โรงพยาบาลหนองสองห้อง
- ๒) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองสองห้อง
- ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงเค็ง
- ๔) องค์การบริหารส่วนตำบลดงเค็ง
- ๕) โรงเรียนหนองพลวงมิตรประชา
- ๖) โรงเรียนไตรคามวิทยา
- ๗) โรงเรียนบ้านดงเค็ง
- ๘) โรงเรียนบ้านโนนชาติ - หนองช้างน้ำ
- ๙) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าขาว

ภาคีเครือข่ายบุคคลร่วมทำงาน

- ๑) นายทองดำ คำเหนือ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลวงมิตรประชา (ข้าราชการครูบำนาญ)
- ๒) นายสวัสดิ์ ไชยชนะ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนชาติ - หนองช้างน้ำ (ย้ายไปโรงเรียนอื่น)
- ๓) นายหนูแดง เอี่ยมศรี อดีตครูโรงเรียนบ้านดงเค็ง (ข้าราชการครูบำนาญ)

หน่วยงานสนับสนุน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

การบรรยายแนวทางการอนุรักษ์ป่าและศึกษาสมุนไพรในป่าชุมชน ต.ดงเค็ง
ให้กับนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

